

Володимир Вікторович НАЛУЦИШИН,
асистент кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права,
vovas1k@mail.ru

УДК 343.3 (477)

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Проаналізовано історично-правові аспекти становлення та закріплення кримінальної відповідальності за невиконання рішення суду в джерелах правової писемності на українських землях, починаючи з часів Київської Русі до сьогодення. Розглянуто тенденцію зміни відповідальності за невиконання судового рішення на всьому етапі розвитку кримінального права на території сучасної України з урахуванням її перебування під владою інших країн. Приділено увагу органам, що здійснювали правосуддя, а також особам, що забезпечували належне виконання судового рішення. Констатовано, що перші норми про захист належного виконання судових рішень були закріплені в Литовському статуті 1529 року. На основі дослідження окремих пам'яток права та приписів сучасного законодавства зроблено висновки про появу та розвиток норм, які забезпечували виконання судових рішень. Відзначено, що аналіз зазначеного історичного досвіду допомагає віднайти шляхи вирішення проблем щодо належного забезпечення виконання судових рішень.

Ключові слова: невиконання рішення суду, правосуддя, кримінальна відповідальність, кримінально-правова норма, кримінально-правова охорона.

У період розбудови незалежної, демократичної, правової української держави формування громадянського суспільства, історичне минуле, правова спадщина українського народу відіграє важливу роль.

© Налуцишин В. В., 2016

Вирішення актуальних проблем, пов'язаних із реформуванням та вдосконаленням правової системи сучасної України, великою мірою залежить і від дослідження та засвоєння історичного досвіду, знання тих правових процесів, які мали місце в Україні раніше. Таким чином, аксіоматичним є положення про те, що адекватне розуміння сучасного стану розвитку законодавства в будь-якій галузі неможливе без ґрунтовного осмислення історії його розвитку. Повною мірою це стосується і кримінального законодавства, зокрема і щодо кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення. Нехтування історичним досвідом, його здобутками і прорахунками, сильними та слабкими місцями правових норм інших епох призводить до односторонності при конструюванні сучасного законодавства, повторення старих помилок.

У доктрині кримінального права винесене на розгляд питання безпосередньо або опосередковано розглядалося в роботах українських та російських науковців: В. А. Головчука, О. Г. Білоконь, Г. І. Богонюк, М. А. Князькова, Е. О. Летягіної, В. М. Малова, В. П. Мороза, О. М. Румянцева, Д. А. Харківського та інших. Наукові розробки вказаних авторів і стали науково-теоретичною базою цієї публікації. Проте ніхто з авторів не досліджував комплексно відповідальність за невиконання судового рішення в історії кримінального права України з урахуванням усіх статей, які забезпечують охорону судових актів у пам'ятках кримінального права. Нормативну основу дослідження склали законодавчі акти, що діяли на території України, починаючи з XI ст. до сучасності.

Головною метою статті є вивчення та аналіз існуючих аспектів розвитку кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення з часів Київської Русі і до сьогодення, а також формулювання на підставі опрацьованого матеріалу власних висновків.

На сьогодні науковцями не узгоджений єдиний загальноприйнятий підхід до періодизації історії розвитку як українського законодавства взагалі, так і кримінального зокрема.

На нашу думку, найбільш обґрунтованою є пропозиція щодо наступної періодизації законодавства України, якою враховується специфіка періодів розвитку української державності:

- 1) період Київської Русі (X–XIII ст.ст.);
- 2) польсько-литовський період та козацька доба (XIV–XVII ст.ст.);
- 3) період перебування України в складі Росії та Польщі (XVII–XVIII ст.ст.);
- 4) період перебування України в складі Російської та Австро-Угорської імперій (XIX ст. — 1917 р.);
- 5) радянський період (1917–1991 рр.);
- 6) сучасний період (з 1991 року) [1, с. 37].

Усі вищезазначені періоди характеризується історичною специфікою та особливостями відповідних правових пам'яток, у тому числі й тих, що містили кримінально-правові норми. Необхідно відзначити, що охорона судового акта від невиконання забезпечувалася

кримінально-правовими засобами не на всіх етапах історичного розвитку суспільства.

Основним джерелом права Київської Русі дослідники вважають **Руську Правду**, виділяючи Коротку (XI ст.) та Просторову (XIII ст.) її редакції [2].

Дія Руської Правди продовжувалася до прийняття Литовського статуту 1529 року, який поширювався на ті українські землі, які входили до складу Великого князівства Литовського, а також Галичину у складі Речі Посполитої.

Протягом XIV–XVII ст. на українських землях, які входили до складу Великого князівства Литовського, а із 1569 р. — на Галичині у складі Речі Посполитої поширювали свою чинність Литовські статuti (1529, 1566 та 1588 рр.), застосовувалось магдебурзьке право (зокрема Саксонське зерцало), польський законодавчий акт «Порядок», а також українські звичаєві норми.

У Руській Правді немає норм, які б передбачали відповідальність за невиконання судового рішення. Російський вчений А. І. Друзін справедливо відмічає, що в період становлення давньоруської держави «навіть чи ... можуть виникнути передумови для криміналізації такого діяння, як невиконання вимог судового акта: феодальна адміністрація в особі князя і його уповноважених осіб сама приймала закони, сама вершила суд відповідно до їх приписів і сама ж їх і виконувала. Застосування засобів кримінального примусу з боку влади щодо себе самої за невиконання прийнятого нею ж рішення виглядає меншою мірою нелогічним в конкретному історичному контексті» [3].

На нашу думку, в давньоруській державі кримінально-правові заборони, що охороняють інтереси правосуддя, і відповідно норми про невиконання судового рішення не могли з'явитися, оскільки для цього періоду становлення державності була характерна відносно спрощена система організації влади й управління, за якою всі види державної діяльності (правосуддя, правотворчість, правозастосування) концентрувалися в єдиному владному джерелі, а органи державного управління співпадали з органами управління княжим двором. Судові органи як спеціальний апарат, що покликаний здійснювати правосуддя, на той момент не існували. Отже, говорити про наявність норм, що їх захищають, необґрунтовано. Можливо відмітити лише зачатки таких норм.

Правові норми Руської Правди, незважаючи на розпад Київської Русі, продовжували діяти в Галицько-Волинському князівстві. Однак у середині XIV ст. землі Галицько-Волинського князівства були загарбані і поділені між Польщею, Литвою і Молдавією. Основна частина політично роз'єднаних Південно-Західних земель опинилася під владою Великого князівства Литовського. У зв'язку з цим, правові норми, що діяли на західноукраїнських землях, теж зазнали певних змін [4, с. 3].

Наступна пам'ятка кримінального права — **Судебник Казимира (1468 р.)**, хоч і містить визначений порядок ведення судочинства і вказівку на те, що вирок щодо винної особи має бути обов'язково

виконаний (ст. 12), проте не встановлює кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення, що нашо вухує на думку про незаперечне виконання всіх судових рішень. Доволі цікавою нормою, закріпленою в Судебнику, є відповідальність за самовільну зміну передбаченого вироком покарання самим виконавцем такого покарання [4, с. 50].

Оскільки Судебник Казимира не був всебічною кодифікацією права, то на його зміну приходять **Литовські статuti 1529, 1566 та 1588 років**. Слід враховувати, що на території України Литовські статuti були основними збірниками права до 40-х років XIX ст. Їх норми слугували головними джерелами проектів під час чисельних намагань кодифікувати «малоросійські права» в XVIII і XIX століттях [5, с. 641, 642].

Перші спроби забезпечити охорону виконання судового рішення знаходимо в арт. 11 розд. 6 Литовського статуту 1529 року, де встановлювався порядок примусового виконання судового акта. Так, якщо особа не сплачувала грошову суму, встановлену судом, у визначений строк, то вилучення майна боржника у визначеній сумі відбувалося примусово. Якщо ж майна виявлялося недостатньо, то відповідач повинен був відпрацювати борг [6, с. 113, 247]. Крім цього, в арт. 13 розд. 1 цієї пам'ятки права встановлювалася відповідальність особи, яка з необережності випустила з в'язниці боржника або засудженого за іншим обвинуваченням. Винний у такому діянні повинен був відшкодувати ту грошову суму або іншу шкоду, яку спричинив відпущений ним боржник [6, с. 56, 211].

Другий Литовський статут набрав чинності у 1566 році. У порівнянні з першим Статутом у цьому нормативному акті правовий матеріал систематизовано більш досконало. Так, у розд. IV арт. 59 «Про терміни виплати грошових» було встановлено строки виконання судових рішень, пов'язаних із грошовими виплатами, та відповідальність осіб, які таке рішення не виконали, що полягала у зверненні на майно боржника [7, с. 321]. У цьому ж розділі в арт. 67 «Про виконання справ відсуджених» знаходимо заходи забезпечення виконання судового рішення та відповідальність за його невиконання. Так, якщо боржник не виплатив грошову суму у визначений строк, на нього покладався обов'язок сплатити «заклад ..., такий великий, як у самій справі йдеться ...» [7, с. 324]. За повторну відмову виконати рішення суду до винного застосовувалося вилучення всього майна на користь позивача та держави. Особу, яка і після цього не виконувала судовий акт, чекала смертна кара [7, с. 324]. Також встановлювалася і відповідальність суду за невиконання дій із вилучення майна боржника по закінченню вказаних термінів, що полягала у відшкодуванні позивачу всієї шкоди і збитків, якої той зазнає [7, с. 325].

28 січня 1588 р. було затверджено третю редакцію Статуту, яка по праву вважається найбільш розробленою і вдосконаленою. Забезпечення виконання рішення суду регламентувалося так само, як і в Другому Статуті, але з певними новелами. Так, встановлювалася

відповідальність боржника за передачу майна, яке підлягало вилученню третій особі (арт. 95 розділу IV) [8, с. 187]. До панів і шляхти, які не хотіли підкорятися судовому рішення та уникли суду, застосовувалося позбавлення прав та честі («вічне вигнання») [8, с. 189]. Новим для Статуту 1588 року було встановлення відповідальності третіх осіб, які перешкоджали виконанню рішення суду на користь позивача. Вони відповідно до арт. 96 цього ж розділу повинні були сплатити грошове стягнення, яке був винний відповідач, та штраф [8, с. 89]. Отже, у Литовських статутах досить чітко регламентувалося забезпечення виконання судового акта та встановлювалась відповідальність за невиконання або перешкоджання виконання останнього.

Соборне уложення 1649 року є одним із найбільш систематизованих законодавчих актів, що почали діяти на території Правобережної України після приєднання в 1654 році України до Росії.

Для періоду другої половини XVI ст. — середини XVII ст. в Росії характерним було існування доволі складної системи управління. Суд і надалі залишався невідокремленим від адміністративних органів. Розвиток судових органів обумовив розвиток системи злочинів проти правосуддя. Це знайшло своє відображення в Соборному уложенні 1649 року, в якому кримінальна відповідальність за невиконання рішення суду так і не встановлювалась.

Із середини XVIII ст. більш відчутним стає вплив російського права на українських землях. При цьому історико-правова наука не містить окремих згадок про встановлення кримінальної відповідальності за злочини проти правосуддя в історичних пам'ятках цього періоду.

Наприкінці XVIII ст. відбувається поділ Польщі між Росією, Австрією і Пруссією; і майже всі західноукраїнські землі (Галичина, Північна Буковина і Закарпаття) опинилися під владою Австрії, а тому на їх території набув поширення новий Австрійський кримінальний кодекс, прийнятий у 1787 р. [9].

У нормативно-правових актах, які діяли на території західноукраїнських земель у період Австрійського панування (1772–1918 рр.), також є згадки про порядок здійснення правосуддя.

Решта земель України, Литви і Білорусії по схід від Бугу перейшли до Росії. На цих територіях також починає діяти російське законодавство. У правових пам'ятках цієї доби, як правило, встановлювались основні засади здійснення правосуддя.

У 1743 році були прийняті **«Права, за якими судиться малоросійський народ»** (далі — «Права»).

У «Правах» як і в Литовських статутах, приділялась значна увага регулюванню відносин у сфері судочинства, виконанню судових рішень, а також питанням відповідальності, у тому числі кримінальної, за порушення зазначеного порядку. Слід зазначити, що у «Правах» було структурно відособлено норми, що визначали порядок здійснення судочинства, виконання судових рішень, а також кримінальну відповідальність за посягання на ці суспільні відносини. Зокрема майже всі вони були зосереджені у двох главах. У гл. 7 «Прав» містилися

норми, що передбачали посягання на порядок виконання судових рішень. Так, у п.п. 2–6 арт. 9 глави сьомої «Прав» встановлювалося покарання за посягання на возного — особу, на яку було покладено виконання судових рішень, — у зв'язку з його діяльністю, а також за перешкоджання виконанню возним своїх функцій у судочинстві. Пункт 6 арт. 9 встановлював відповідальність самого возного або осіб, які допомагали йому у здійсненні повноважень, які під час виконання обов'язків з виконання судового рішення самі дали причину для сварки, знеславили, побили або вбили особу, щодо якої виконується судове рішення [10]. Таким чином, «Права» встановлювали кримінальну відповідальність за невиконання, перешкоджання виконанню судових рішень.

Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 року (далі — Уложення 1845 р.) містило низку статей про злочини, що посягають на інтереси правосуддя. Проте єдиної групи злочинів проти правосуддя в цьому законодавчому документі виділено не було. Такі норми в різний час були включені в різні розділи і глави Уложення 1845 р.

Так, у ст.ст. 270, 271 розд. IV «Про злочини і проступки проти порядку управління» Уложення 1845 р. встановлювалась відповідальність за «опір виконанню судових ухвал чи інших постанов і розпоряджень влади, владою встановлених, а рівно і законним діям чиновника в здійсненні його повноважень». Вона диференціювала залежно від виду і характеру застосованого насилля. Більш тяжким вважався насильницький опір, здійснений із застосуванням зброї (ст. 291), потім слідувала відповідальність за опір без зброї, але поєднаний з побоями чи іншими насильницькими діями (ст. 292) і, нарешті, за утримання чиновника від законного виконання ним службових обов'язків погрозами такого роду, які дозволяли останньому вважати себе в небезпеці (ст. 293) [11, с. 256–259].

У розд. V «Про злочини та проступки по службі державній та громадській» статтею 364 передбачалась відповідальність за невиконання або неналежне виконання судових рішень, що набрали законної сили [11, с. 265].

Слід звернути увагу також на Угорський кримінальний кодекс 1879 року, норми якого застосовувалися на Закарпатті і передбачали відповідальність за протиправні діяння в сфері правосуддя [12, с. 442–445].

Значний внесок у розвиток кримінального законодавства здійснило **Кримінальне уложення Російської імперії 1903 року** (далі — Кримінальне уложення 1903 року) У цьому документі відбилася тенденція до збільшення норм, які охороняли діяльність судових органів.

Так, у гл. VII «Про протидію правосуддю» та гл. XXXVII «Про злочинні діяння по службі державній і суспільній» передбачалась відповідальність за невиконання розпорядження суду в цивільному судочинстві та відповідальність службовців за невиконання ухвал, рішень або вироків суду [13].

Варто відмітити, що Кримінальному уложенню 1903 року не судилося вступити в силу на території всієї Російської імперії. Повністю (37 глав, 687 статей) воно застосовувалося лише в Латвії, Литві, Естонії, Польщі. На іншій території Росії діяли лише загальні положення про злочини та покарання, статті про державні злочини, а також норми про опір суду. Деякі його розділи входили в дію поступово протягом багатьох років.

Проаналізувавши історичні джерела, науковці відмічають, що на території України в період українського державотворення 1917–1919 років широко застосовувалися норми кримінального законодавства Російської імперії, але не повністю, а лише та його частина, яка не була змінена або скасована українською владою і не суперечила демократичним правовим принципам.

У перших кримінальних кодексах радянської доби (**КК УРСР 1922 року і КК УРСР 1927 року**) злочини проти правосуддя не виокремлюють у самостійний розділ, оскільки вони входили до державних злочинів.

Спеціальна глава «Злочини проти правосуддя» вперше в історії радянського періоду була виділена у Кримінальному кодексі Української РСР 1960 року. Наявність самостійної глави про відповідальність за злочини проти правосуддя свідчить про важливість цієї сфери суспільного життя, роль кримінально-правових засобів в її становленні та охороні.

Подальший розвиток кримінально-правових норм у сфері правосуддя, їх законодавче структурування визначалися Основами кримінального законодавства. При цьому слід зазначити, що Основами кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік, затвердженими Законом СРСР від 25 грудня 1958 р., визначалися тільки принципи й установлювалися лише загальні положення кримінального законодавства.

Фундаментом для **Кримінального кодексу Української РСР 1960 року** [14] стали Основи кримінального законодавства. І він містив 15 статей, об'єднаних в окрему главу «Злочини проти правосуддя».

Саме в КК Української РСР 1960 року запроваджена ст. 182, в якій передбачена кримінальна відповідальність за «утаювання майна, що підлягає конфіскації, або утаювання чи розтрату майна, на яке накладено арешт або яке описано». Указом Президії Верховної Ради Української РСР «Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу Української РСР» від 12 січня 1983 р. КК Української РСР доповнено ст. 183² «Невиконання вироку суду про позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю». Вказана стаття складалась з двох частин. У більш пізній редакції ця стаття передбачала покарання за невиконання вироку суду про позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю особою, щодо якої винесено вирок. Указом Президії Верховної Ради Української РСР «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів

Української РСР» від 4 травня 1990 р. у КК Української РСР вперше було створено загальну норму, яка регламентувала відповідальність за невиконання судового рішення (ст. 176⁴), в якій передбачалось, що умисне невиконання посадовою особою рішення, вироку, ухвали чи постанови суду або перешкоджання їх виконанню карається штрафом від двохсот до чотирьохсот мінімальних розмірів заробітної плати.

5 квітня 2001 р. було прийнято КК України та введено в дію ст. 382 «Невиконання судового рішення», яка зазнала певних змін у порівнянні зі ст. 174⁴ КК УРСР 1960 року. Проведено заміну понять, а саме: посадову особу замінено на службову та введено нову обов'язкову ознаку — набрання вироком, рішенням, ухвалою та постановою суду законної сили. Крім цього, у ч. 2 та ч. 3 ст. 382 (редакції 2001 року) було встановлено кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. До перших було віднесено вчинення тих самих дій службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб (ч. 2 ст. 382 КК України в редакції 2001 р.). Частина 3 встановлювала як особливо кваліфікуючу ознаку цього злочину умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини.

Чинна на сьогодні редакція ст. 382 КК України була запроваджена прикінцевими положеннями Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. № 2453-VI, подальшими змінами [15]. Ця стаття складається з чотирьох частин. Якщо її порівнювати із редакцією цієї статті станом на 2001 рік, то можна зазначити таке: у диспозиції ч. 1 криміналізовано невиконання рішення суду або перешкоджання його виконанню як особою, щодо якої таке рішення прийнято, так і третіми особами (порівняно з 2001 року встановлений загальний, а не спеціальний суб'єкт). Як кваліфікуючу ознаку в диспозиції ч. 2 законодавець встановив вчинення злочину службовою особою. Диспозиція ч. 3 майже повністю відтворила диспозицію ч. 2 цієї статті в редакції 2001 року, перетворивши кваліфікуючі ознаки, за виключення вказівки на службову особу, в особливо кваліфікуючі. Диспозиція ч. 4 ст. 382 КК України встановлює таку ж ознаку, як і ч. 3 у редакції 2001 року — умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини.

Викладене дозволяє зробити деякі **висновки**. Історичні передумови розвитку і становлення кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення пройшли довгий і складний шлях. І вони тісно пов'язані із розвитком законодавства, яке покликане було регулювати і встановлювати певний порядок здійснення правосуддя, тобто із розвитком кримінально-процесуального законодавства. Для законодавства Київської Русі характерною є відсутність спеціальних кримінально-правових норм, які передбачали відповідальність за невиконання судових рішень. Перші норми про захист належного

виконання судових рішень були закріплені в Литовському статуті 1529 року. У положеннях Судебника 1468 року зазначалося, що особа, яка не виконала визначене судом покарання, сама вважалася злочинцем і заслуговувала на покарання. З подальшим розвитком судової системи кількість норм, пов'язаних із встановленням відповідальності за невиконання судових актів або перешкодження їх виконанню, поступово збільшувалась (Соборне уложення 1649 року; Права, за якими судиться малоросійський народ; Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 року; Кримінальне уложення 1903 року). Радянський період розвитку держави характеризується тим, що навіть наявні в дореволюційному кримінальному законодавстві Росії норми про відповідальність за посягання на інтереси правосуддя, в тому числі за окремі випадки невиконання судових рішень або перешкодження їх виконанню, поступово були визнані такими, що втратили силу. При цьому в правових нормах не існувало відмінностей між судовою владою та іншими органами влади й управління, оскільки визнавалася структурним елементом системи органів управління. Відповідно за таких умов не було підстав виділяти спеціальний склад злочину про невиконання судового акта, оскільки кримінально-правове регулювання подібних питань здійснювалося за допомогою норм, що містили заборони на посадові злочини.

І лише з початком демократизації суспільства в кінці 50-х — початку 60-х рр. ХХ ст. і прийняттям КК УРСР 1960 року ознаменували новий етап розвитку кримінального законодавства про відповідальність за посягання на інтереси правосуддя, в тому числі пов'язані з окремими випадками невиконання судових рішень або перешкодження їх виконання. І тим не менше, тільки через 30 років після прийняття КК УРСР 1960 року серед норм, об'єднаних у спеціальну главу «Злочини проти правосуддя», в 1990 році з'явилася загальна норма (ст. 174⁶ КК УРСР), що встановлювала відповідальність посадових осіб за невиконання вироку суду або інших судових рішень або перешкодження їх виконанню й у кримінальних, і в цивільних справах.

В остаточній редакції ст. 382 КК України, залишаючи незмінним об'єкт цього злочину, законодавець суттєво змінив описання об'єктивної сторони основного злочину, яка тепер полягає в умисному невиконанні вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкодженні їх виконанню. Крім того, кваліфікуючими та особливо кваліфікуючими ознаками цього злочину виступають ті самі дії вчинені службовою особою, службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, а також умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини.

Аналіз зазначеного історичного досвіду допомагає віднайти шляхи вирішення проблем щодо належного забезпечення виконання судових рішень.

Список використаних джерел

1. Грищук, В. К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології [Текст] / В. К. Грищук. — Львів : Світ, 1992. — 168 с.
2. Российское законодательство X–XX веков [Текст] : [в 9 т.] / под общ. ред. О. И. Чистякова. — М. : Юрид. лит., 1984–1994. — Т. 1: Законодательство Древней Руси / отв. ред. тома В. А. Янин. — 1984. — 432 с.
3. Друзин, А. И. Уголовно-правовое обеспечение реализации судебного акта [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Друзин Анатолий Иванович. — Ульяновск, 2001. — 275 л.
4. Ковальова, С. Г. Судебник великого князя Казимира Ягайловича [Текст] : монограф. / С. Г. Ковальова. — Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. — 112 с.
5. Юридична енциклопедія [Текст] : в 6-ти т. / голова ред. кол. Ю. С. Шемчуженко. — К. : Укр. енцикл., 1998. — Т. 5: П–С. — 2003. — 736 с.
6. Статути Великого князівства Литовського [Текст] : [у 3 т.] / [за ред. С. В. Ківалова, П. П. Музиченка, А. І. Панькова]. — Одеса : Юридична література, 2002–2004. — Т. 1: Статут Великого князівства Литовського 1529 р. — 2002. — 462 с.
7. Статути Великого князівства Литовського [Текст] : [у 3 т.] / [за ред. С. В. Ківалова, П. П. Музиченка, А. І. Панькова]. — Одеса : Юридична література, 2002–2004. — Т. 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 р. — 2003. — 560 с.
8. Статути Великого князівства Литовського [Текст] : [у 3 т.] / [за ред. С. В. Ківалова, П. П. Музиченка, А. І. Панькова]. — Одеса : Юридична література, 2002–2004. — Т. 3. — Кн. 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 р. — 2003. — 568 с.
9. Історія держави і права України: Академічний курс [Текст] : підруч. [для студ. юрид. вуз.] : у 2-х т. / Акад. правов. наук України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого ; за ред. В. Я. Тація [та ін.]. — К. : Ін Юре, 2000. — Т. 1. — 646 с.
10. Права, за якими судиться малоросійський народ, 1743 [Текст] / упор. та авт. нарису К. А. Вислобоков ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 1997. — 547 с.
11. Российское законодательство X–XX веков [Текст] : [в 9 т.] / под общ. ред. О. И. Чистякова. — М. : Юрид. лит., 1984–1994. — Т. 6: Законодательство первой половины XIX века. — 1988. — 431 с.
12. Хрестоматія з історії держави і права України [Текст] : навч. посіб. / за ред. В. Д. Гончаренка. — К. : Ін Юре, 2000. — Т. 1. — 472 с.
13. Уголовное уложение 22 марта 1903 г. [Текст] / С мотивами, извлеченными из объяснительной записки редакционной комиссии, представления Мин. юстиции в Государственный Совет и журналов — особого совещания, особого присутствия департаментов и общего собрания Государственного Совета. — СПб. : Издание Н. С. Таганцева, 1904. — 1126 с.

14. Кримінальний кодекс Української РСР від 28.12.1960 р. № 2000-05 [Текст] // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1961. — № 2. — Ст. 14.
15. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доп. на 10 вересня 2015 року [Текст] : Офіційний текст. — К. : Алерта, 2015. — 200 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 15 від 6 червня 2016 року)*

Надійшла до редакції 01.06.2016

Налуцишин В. В. Историко-правовой аспект развития уголовного законодательства за невыполнение судебного решения на украинских землях

Проанализированы историко-правовые аспекты становления и закрепления уголовной ответственности за неисполнение решения суда в источниках правовой письменности на украинских землях, начиная со времен Киевской Руси до современности. Рассмотрены тенденции изменения ответственности за невыполнение судебного решения на всем этапе развития уголовного права на территории современной Украины с учетом ее пребывания под властью других стран. Уделено внимание органам, осуществлявшим правосудие, а также лицам, которые обеспечивали надлежащее выполнение судебного решения. Констатируется, что первые нормы о защите надлежащего исполнения судебных решений были закреплены в Литовском статуте 1529 года. На основе исследования отдельных памятников права и предписаний современного законодательства сделаны выводы о появлении и развитии норм, которые обеспечивали выполнение судебных решений. Отмечено, что анализ указанного исторического опыта помогает найти пути решения проблем по надлежащему обеспечению исполнения судебных решений.

Ключевые слова: неисполнение решения суда, правосудие, уголовная ответственность, уголовно-правовая норма, уголовно-правовая охрана.

Nalutsyshyn, V. V. Historical and Legal Aspects of Criminal Law for Failure to Judicial Decision on Ukrainian Lands

The article analyzes the historical and legal aspects of the formation and consolidation of criminal liability for failure to perform court decision, sources in the legal literature since the Kievan Rus to the present. Considered trend of liability for failure to judicial decision across the stage of the criminal law on the territory of Ukraine in view of its being ruled by other countries. Attention is paid to the bodies that carried out justice, as well as those that ensure proper execution. It notes that the first rule of protection appropriate enforcement of judgments were enshrined in the Constitution of Lithuania in 1529. Based on the study of individual monuments of law and regulations of current legislation conclusions about the appearance and development of standards that ensure enforcement. It is noted that the analysis given historical experience helps find solutions to problems regarding proper enforcement of judgments.

Keywords: non-enforcement of a court of justice, criminal liability, criminal law, criminal law protection.